

НАУЧНО-СТРУЧНИ СКУП СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ
Тара, 26–29. мај 2015. године

**СУПРОТСТАВЉАЊЕ САВРЕМЕНИМ
ОБЛИЦИМА КРИМИНАЛИТЕТА –
АНАЛИЗА СТАЊА, ЕВРОПСКИ
СТАНДАРДИ И МЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ
Том 1**

ЗБОРНИК РАДОВА

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
ФОНДАЦИЈА „ХАНС ЗАЈДЕЛ”
Београд, 2015.

СУПРОТСТАВЉАЊЕ САВРЕМЕНИМ ОБЛИЦИМА КРИМИНАЛИТЕТА
– АНАЛИЗА СТАЊА, ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ И МЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ
Том 1

Издавачи

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА, Цара Душана 196, Београд
ФОНДАЦИЈА „ХАНС ЗАЈДЕЛ”, Јове Илића 50, Београд

За издаваче

проф. др МЛАДЕН БАЈАГИЋ, в.д. декана Криминалистичко-полицијске академије
LUTZ KOBER, руководилац Представништва Фондације „Ханс Зајдел” за Србију и Црну Гору

ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Председник

проф. др МЛАДЕН БАЈАГИЋ, в.д. декана Криминалистичко-полицијске академије

Чланови

LUTZ KOBER, руководилац Представништва Фондације „Ханс Зајдел” за Србију и Црну Гору
АЛЕКСАНДАР НИКОЛИЋ, државни секретар
у Министарству унутрашњих послова Републике Србије
МИЛОСАВ МИЛИЧКОВИЋ, државни секретар
у Министарству унутрашњих послова Републике Србије
проф. др ЗОРАН СТОЈАНОВИЋ, Правни факултет Универзитета у Београду
проф. др ОЛИВЕР ВУЧИЋ, Правни факултет Универзитета у Београду, Уставни суд Републике Србије
академик проф. др МИОДРАГ СИМОВИЋ, Уставни суд Босне и Херцеговине
проф. др СТАНКО БЕЈАТОВИЋ, декан Правног факултета Универзитета у Крагујевцу,
председник Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу
проф. др МИЛАН ШКУЛИЋ, Правни факултет Универзитета у Београду
проф. др ЗОРАН ИЛИЋ, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду
др ЈОВАН ЂИРИЋ, директор Института за упоредно право, Београд
проф. др ТИЈАНА ШУРЛАН, в.д. продекана за студије другог степена
Криминалистичко-полицијске академије
проф. др СРЕТЕН ЈУГОВИЋ, Криминалистичко-полицијска академија у Београду
проф. др ШТЕФАН КОЧАН, Полицијска академија, Словачка
prof. dr WANG SHIQUAN, председник Кинеског криминалистичко-полицијског универзитета
проф. др ВИД ЈАКУЛИН, Правни факултет, Љубљана, Словенија
проф. др ГОРАЗД МЕШКО, декан Факултета за варностне веде, Словенија
prof. mr. sc. IVAN TOTI, декан Велеучилишта у Великој Горици, Хрватска
проф. др ОЛИВЕР БАЧАHOVIЋ, декан Факултета безбедности, Скопље, Македонија

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Председник

проф. др ДРАГАНА КОЛАРИЋ, в.д. продекана за научноистраживачки рад
Криминалистичко-полицијске академије

Чланови

проф. др ЂОРЂЕ ЂОРЂЕВИЋ, шеф Катедре правних наука
Криминалистичко-полицијске академије
проф. др РАДОВАН РАДОВАНОВИЋ, шеф Катедре форензике
Криминалистичко-полицијске академије

проф. др ДРАГАН РАНЂЕЛОВИЋ, шеф Катедре информатике
Криминалистичко-полицијске академије
проф. др ЗОРАН ЂУРЂЕВИЋ, шеф Катедре криминалистичких наука
Криминалистичко-полицијске академије
проф. др ДРАГАН МЛАЂАН, шеф Катедре безбедносних наука
Криминалистичко-полицијске академије
проф. др ДАНЕ СУБОШИЋ, шеф Катедре полицијских наука
Криминалистичко-полицијске академије
др ЈЕЛЕНА РАДОВИЋ-СТОЈАНОВИЋ, шеф Катедре друштвених наука
Криминалистичко-полицијске академије

СЕКРЕТАРИЈАТ

МАРТА ТОМИЋ, Научноистраживачки центар Криминалистичко-полицијске академије
ЈЕЛЕНА ПАНЦА, Научноистраживачки центар Криминалистичко-полицијске академије
ИВАНА СТЕВАНОВИЋ, Научноистраживачки центар Криминалистичко-полицијске академије
ВУК КУЛИЋ, Научноистраживачки центар Криминалистичко-полицијске академије

Главни и одговорни уредник

проф. др ДРАГАНА КОЛАРИЋ, в.д. продекана за научноистраживачки рад
Криминалистичко-полицијске академије

Уређује

Научноистраживачки центар Академије

Лектура

РЕНАТА САМАРЦИЋ, Криминалистичко-полицијска академија
ОЛИВЕРА ЈЕЗДИМИРОВИЋ, Криминалистичко-полицијска академија
ЈЕЛЕНА ПАНЦА, Криминалистичко-полицијска академија
ЈАСМИНА МИЛЕТИЋ, Криминалистичко-полицијска академија

Техничко уређење

МИЛАН СРЕЂКОВИЋ, Криминалистичко-полицијска академија

Тираж

200 примерака

Штампа

ЈП „Службени гласник“
Београд

ПРЕДГОВОР

Криминалистичко-полицијска академија и Фондација „Ханс Зајдел“, уз подршку Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, организовали су шести научно-стручни скуп са међународним учешћем „Супротстављање савременим облицима криминалитета – анализа стања, европски стандарди и мере за унапређење“.

Овај тематски зборник у три тома садржи 114 радова, чији су аутори еминентни стручњаци из области права, безбедности, криминалистике, полицијских наука, форензике и информатике, као и припадници националног система безбедности који учествују у едукацији припадника полиције, војске и других служби из Шпаније, Украјине, Немачке, Словеније, Пољске, Турске, Румуније, Македоније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Србије.

Радови, које су рецензирани компетентни стручњаци, садрже приказ савремених тенденција у развоју система полицијског образовања, савремених концепата безбедности и криминалистике, као и анализу активности правне државе у спречавању и сузбијању криминалитета, стања и кретања у тим областима, али и предлоге за њихово системско превазилажење у оквиру међународне полицијске сарадње.

Зборник представља добру теоријску основу како за свестрано сагледавање проблема супротстављања савременим облицима криминалитета тако и за даља истраживања, емпиријска и теоријска, која тек треба да следе.

Захваљујемо ауторима и учесницима научно-стручног скупа са међународним учешћем „Супротстављање савременим облицима криминалитета – анализа стања, европски стандарди и мере за унапређење“, Министарству унутрашњих послова Републике Србије, Министарству просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, као и Фондацији „Ханс Зајдел“ за дугогодишњу и плодносну сарадњу.

Београд, мај 2015. године

Програмски и Организациони одбор

Садржај

Зоран Стојановић, Драгана Коларић У СУСРЕТ ЗАКОНУ О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА СРБИЈЕ.....	1
Станко Бејатовић КРИВИЧНОПРОЦЕСНО ЗАКОНОДАВСТВО СРБИЈЕ И ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ.....	19
Милан Шкулић РЕФОРМА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА СРБИЈЕ – НОВИ ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ И МОГУЋЕ НОВЕЛЕ	39
Младен Бајагић, Дијана Хркаловић ПРИКУПЉАЊЕ ОБАВЕШТАЈНИХ ИНФОРМАЦИЈА ИЗ ЉУДСКИХ ИЗВОРА (HUMAN INTELLIGENCE – HUMINT).....	61
Јован Ђирић СИЦИЛИЈАНСКИ ГВОЗДЕНИ ПРЕФЕКТ	77
Миодраг Н. Симовић, Марина М. Симовић, Владимир М. Симовић ЗНАЧАЈ ПОСЕБНИХ ИСТРАЖНИХ РАДЊИ У САВРЕМЕНОЈ БОРБИ ПРОТИВ КРИМИНАЛИТЕТА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРАКСУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	87
Ђорђе Ђорђевић КАЗНА КУЋНОГ ЗАТВОРА КАО АЛТЕРНАТИВНА КРИВИЧНА САНКЦИЈА	101
Бранислав Симоновић МЕТОДЕ КОНТРОЛЕ КОРУПЦИЈЕ У ПОЛИЦИЈИ КАО ПРЕДМЕТ НАУЧНИХ ИСТРАЖИВАЊА	113
Зоран Илић, Марија Маљковић ПОВЕРЕНИЧКА СЛУЖБА И ЗАШТИТНИ НАДЗОР УСЛОВНО ОСУЂЕНИХ ЛИЦА У СРБИЈИ – СТАЊЕ, ДИЛЕМЕ И ИЗАЗОВИ.....	123
Наташа Мрвић Петровић СМАЊЕЊЕ ПРЕНАСЕЉЕНОСТИ ЗАТВОРА – КАРИКА КОЈА НЕДОСТАЈЕ У СРБИЈИ ЗА УСПЕШНО СУПРОТСТАВЉАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТУ	137
Илија Бабић МАТЕРИНСТВО НА ОСНОВУ УГОВОРА О РАЂАЊУ ЗА ДРУГОГ	147
Бојан Милисављевић ИМУНИТЕТ ШЕФА ДРЖАВЕ ОД КРИВИЧНЕ ЈУРИСДИКЦИЈЕ СТРАНИХ ДРЖАВА	159
Душко Димитријевић, Ненад Васић РЕСТРИКТИВНЕ МЕРЕ ПРОТИВ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА КАО ДЕО ЗАЈЕДНИЧКЕ СПОЉНЕ И БЕЗБЕДНОСНЕ ПОЛИТИКЕ ЕУ	167

Ивана Стевановић, Ненад Вујић ЗНАЧАЈ УВАЖАВАЊА ПРИНЦИПА НАЈБОЉИХ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА И ЊЕГОВОГ ПРАВА ДА СЕ ЊЕГОВО МИШЉЕЊЕ ЧУЈЕ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ МАЛОЛЕТНИХ ЛИЦА ЖРТАВА САВРЕМЕНИХ ОБЛИКА КРИМИНАЛИТЕТА ОД ПОСЛЕДИЦА СЕКУНДАРНЕ ВИКТИМИЗАЦИЈЕ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ	179
Милан Жарковић, Ана Боровић, Наташа Павлица ПОЈЕДИНИ ИЗАЗОВИ ПРАКТИЧНЕ ПРИМЕНЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА	193
Слађана Јовановић ПРОГАЊАЊЕ У СВЕТЛУ ПОСТОЈЕЋИХ ИНКРИМИНАЦИЈА И МЕЂУНАРОДНОПРАВНИХ ЗАХТЕВА	207
Дане Субошић, Драган Цветковић КОНЦЕПТИ МЕРЕЊА УСПЕШНОСТИ ПОЛИЦИЈЕ.....	217
Snezana Nikodinovska-Stefanovska COMBATING CONTEMPORARY FORMS OF CRIME – THE CONCEPT AND PRACTICE OF JOINT INVESTIGATION TEAMS.....	231
Бојан Митровић, Александар Ђорђевић, Миливој Допсај УТИЦАЈ ТЕЛЕСНЕ МАСЕ И ТЕЖИНСКО-ВИСИНСКОГ ОДНОСА НА КАРДИОРЕСПИРАТОРНУ ИЗДРЖЉИВОСТ ПРИПАДНИКА СПЕЦИЈАЛНИХ ЈЕДИНИЦА, ВАЖНУ СПОСОБНОСТ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА.....	241
Зорица Мршевић РИТУАЛНА ПРИРОДА ФУДБАЛСКОГ НАСИЉА	253
Саша Мијалковић, Немања Маринковић САВРЕМЕНИ „ВЕРСКИ ТЕРОРИЗАМ“: СЛУЧАЈ ВЕРСКЕ СЕКТЕ „АУМ ШИНРИКЈО“	269
Srdan Milašinović, Zoran Jevtović HOOLIGANISM AND MEDIA IMAGES IN THE RISK SOCIETY.....	295
Злате Димовски, Звонимир Ђорђевић, Кире Бабаноски ФАЗЕ ПЛАНИРАЊА И РЕАЛИЗАЦИЈЕ ТЕРОРИСТИЧКОГ АКТА.....	303
Зоран Ђурђевић, Славица Јокановић, Славиша Совтић МЕТОДЕ ПРОЦЕНЕ ПРЕТЊЕ ОД ТЕШКОГ И ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА.....	313
Обрад Стевановић ЗАСТРАШИВАЊЕ И СТРАХ КАО ТЕРОРИСТИЧКА ОБЕЛЕЖЈА НАСИЉА АЛБАНСКИХ ЕКСТРЕМИСТА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ.....	329
Жељко Никач, Бобан Симић МЕЂУНАРОДНА ПОЛИЦИЈСКА САРАДЊА У ЕВРОПИ СА ОСВРТОМ НА САРАДЊУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ЕВРОПОЛА	341
Зоран Павловић, Александар Бошковић ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ И ПРОЦЕСНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ПОЛОЖАЈА ОШТЕЂЕНОГ (У КРИВИЧНОМ ПРОЦЕСНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ)	359
Игор Пејовић, Синиша Достих ПРОБЛЕМИ ПРАЂЕЊА И НАПЛАТЕ ПОТРАЖИВАЊА У ПОСЛОВАЊУ БАНАКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	373

Александра Љуштина СУПРОТСТАВЉАЊЕ САВРЕМЕНИМ ОБЛИЦИМА КРИМИНАЛИТЕТА КРОЗ КОНТРОЛУ ПРИСТУПА ШТИЋЕНОМ ОБЈЕКТУ	383
Горан Бошковић СТРАТЕГИЈСКА И ОПЕРАТИВНА КРИМИНАЛИСТИЧКА АНАЛИЗА У СУПРОТСТАВЉАЊУ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ	395
Бобан Томић МЕДИЈСКЕ ПРАКСЕ, КРИМИНАЛ И БЕЗБЕДНОСТ У ГРАНИЧНОМ ПОДРУЧЈУ СЛИВА РЕКЕ ДРИНЕ	405
Божидар Оташевић АНГАЖОВАЊЕ НАВИЈАЧА НА ЈАВНИМ СКУПОВИМА НЕСПОРТСКОГ КАРАКТЕРА	417
Svetlana Nikoloska, Marijana Jakovleska CRIMINALISTIC CONTROL AND PROCESSING OF ECONOMIC CRIMES	425
Саша Марковић КРИМИНАЛИСТИЧКА И КРИВИЧНОПРАВНА АНАЛИЗА КРИВИЧНОГ ДЕЛА НЕДОЗВОЉЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И СТАВЉАЊА У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА	437
Тања Кесић, Биљана Симеуновић Патић ПРАВДА ЗА ЖРТВЕ ИЗ УГЛА ДИРЕКТИВЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ О ЖРТВАМА КРИВИЧНИХ ДЕЛА	449
Nilgün Şen ILLICIT DRUG (NEW PSYCHOACTIVE SUBSTANCE) CRIME IN EUROPEAN COUNTRIES	461

КРИМИНАЛИСТИЧКА И КРИВИЧНОПРАВНА АНАЛИЗА КРИВИЧНОГ ДЕЛА НЕДОЗВОЉЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И СТАВЉАЊА У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА¹

Мр Саша Марковић²

Полицијска управа Ваљево

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Сажетак: Недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога у савременим друштвеним односима је честа појава која прети самом опстанку државе у њеном демократском облику. Наиме, коришћење опојних дрога ствара огромне штетне последице на укупно здравље нације, и то све млађе популације. Поред тога, новчани приходи које остварују организоване криминалне групе у овој области су толики да често премашују годишње буџетске приходе мањих и осредњих развијених држава Европе и света, при чему се део тог „прљавог“ новца често пласира у коруптивне сврхе носилаца државних функција и обарање демократски изабраних влада. Из тог разлога све демократске државе одвајају велике ресурсе на сузбијање ове штетне појаве, успостављањем адекватног здравственог, социјалног, образовног, а нарочито криминалистичког и кривично-правног и казненог система, усмереног ка превентивно-репресивном деловању на спречавању и сузбијању илегалног коришћења, односно производње и промета опојних дрога. Велики новчани издаци се усмеравају и на успостављање сарадње између полицијских и правосудних органа на међународном нивоу, зато што и криминалне групе често делују на подручју више држава. У овом раду ће бити анализиран кривично-правни систем који је успостављен у нашој држави, а који се односи на сузбијање недозвољене производње и промета опојних дрога. Посебно ћемо се осврнути на казнену политику Вишег суда у Ваљеву у овој области, у периоду од извршене последње велике „реформе“ правосуђа (2010. године), а имајући у виду чињенице да је изменама Кривичног законика 2009. године уведен члан 57 став 2 КЗ, којим се забрањује ублажавање казне за поједина кривична дела, између осталог и из члана 246, став 1 и 3.

Кључне речи: опојне дроге, недозвољена производња и промет, кривично дело, казнена политика, полиција, јавно тужилаштво, суд.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Злоупотреба опојних дрога и психотропних супстанци представља једну од најтежих глобалних претњи, за чије сузбијање су заинтересоване све земље света. Време у коме се налазимо, као и године и деценије које следе, карактерише процес глобализације и интернационализације, који са собом носе својеврсни ризик у виду кривичноправног експанзионизма. Управо у правцу сузбијања илегалног промета дроге, уочавамо велики број мера и активности које се предузимају на регионалном и међународном нивоу, које нужно утичу и на унутрашње, национално законодавство. Такође, глобализација је омогућила прелаз преко граница једноставно и лако, што посебно доприноси порасту злоупотреба. Укидање баријера дуж целе северноамеричке слободне трговинске зоне и ЕУ, олакшала је проток и доброг и лошег. Можемо већ на самом почетку рада да уочимо да се глобализација и интернационализација с једне стране, и кривичноправни експанзионизам, с друге, налазе у узрочно-последичном односу.

¹ Рад је резултат истраживања на пројекту: *Криминалитет у Србији и инструменти државне реакције*, који финансира и реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду, циклус научних истраживања 2015–2019. година.

² Мр Саша Марковић, начелник ПУ Ваљево, sasamarkovic975@gmail.com

Али, не треба заборавити да се почетак коришћења опојних дрога везује за позитивне ефекте ових супстанци, пре свега, у медицини. Користиле су се за лечење, смиривање болова, отклањање умора и слично. Овакви начини њиховог коришћења били су ограничени и строго контролисани. Међутим, са развојем човечанства долази до неконтролисаног коришћења опојних дрога, без медицинског надзора, што је испољило њихово штетно дејство у први план и довело до континуираног пораста злоупотребе опојних дрога. „Према одређеним подацима о сагледивом обиму заступљености употребе дрога, 1950. година се узима као година експлозије употребе дрога у САД, а 1960. година је година огромног повећања обима наркоманије у најразвијенијим земљама Европе, док 1970. година означава експанзију употребе дрога у бившој Југославији.“³

Злоупотреба опојних дрога је проблем коме треба приступити мултидисциплинарно. Она је, између осталог, и социјално-патолошка појава која прати историјски развој човечанства, а у савременом друштву достиже забрињавајуће размере. По питању начина и средстава за сузбијање злоупотребе опојних дрога, у савременој науци прихваћено је схватање да се позитивни резултати могу постићи једино сложеном интеракцијом координираног деловања низа друштвених фактора. Иако је јасно да у борби против злоупотребе опојних дрога приоритет треба дати превентивном деловању, у савременом друштву и даље је основно средство репресија чија примена има за циљ да у што већој мери онемогући неовлашћену производњу и продају опојних дрога и на тај начин спречи њихову злоупотребу.⁴

ПОЈАМ КРИВИЧНОГ ДЕЛА НЕОВЛАШЋЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И СТАВЉАЊА У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА

Изменама Кривичног законика 2009. године,⁵ кривично дело неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога рашчлањено је на два кривична дела, и то: неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и неовлашћено држање опојних дрога.

Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога је кривично дело предвиђено Кривичним закоником РС⁶ у члану 246 и има неколико облика.

Основни облик кривичног дела предвиђен у ставу 1 чини – ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге. Предвиђена казна за извршење основног облика кривичног дела је затвор од три до дванаест година.

Објект радње кривичног дела јесу супстанце и препарати који су проглашени за опојне дроге. Основна подела опојних дрога је на четири групе: 1. депресори централног нервног система са опијумом као главним представником, 2. стимуланси, међу којима је најзначајнији представник кокаин, 3. халуциногени, најпознатији је ЛСД, и 4. канабис. У члану 112 Кривичног законика дато је аутентично тумачење у којем је истакнуто да се опојним дрогама сматрају супстанце и препарати који су законом и другим прописима заснованим на закону проглашени за опојне дроге и остале психоактивне контролисане супстанце.⁷

Списак опојних дрога и осталих психоактивних контролисаних супстанци је саставни део Закона о психоактивним контролисаним супстанцама.⁸ Министар надлежан за послове здравља утврђује списак, на предлог комисије. Списак садржи психоактивне контролисане супстанце у складу с потврђеним конвенцијама Уједињених нација, које

3 С. Константиновић-Вилић, В. Николић-Ристановић, М. Костић, *Криминологија*, Ниш, 2009, стр. 397.

4 З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право - посебни део*, Правни факултет, Београд, 2013, стр. 196.

5 *Службени гласник РС*, бр. 72/2009.

6 *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014.

7 Кривични законик, члан 112 тач. 15.

8 *Службени гласник РС*, бр. 99/2010.

уређују област психоактивних контролисаних супстанци, као и психоактивне контролисане супстанце утврђене на предлог органа надлежних у области психоактивних контролисаних супстанци. Списак се објављује у „Службеном гласнику РС“.⁹ Психоактивне контролисане супстанце на списку разврставају се у листе од један до седам, у складу с потврђеним конвенцијама Уједињених нација.¹⁰ Опојна дрога је свака супстанца биолошког, односно синтетичког порекла, која се налази на списку, у складу са Јединственом конвенцијом о опојним дрогама („Службени лист СФРЈ“, бр. 2/64), односно супстанца која делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система.¹¹ Како се према члану 112 став 15, под опојним дрогама подразумевају и остале психоактивне контролисане супстанце, треба истаћи да према Закону о психоактивним контролисаним супстанцама ту спадају: а) психотропне супстанце, под којима се подразумева свака супстанца биолошког односно синтетичког порекла која се налази на списку, у складу са Конвенцијом о психотропним супстанцама, односно супстанца која делује примарно на централни нервни систем и мења мождане функције, због чега се мењају перцепција, расположење, свест и понашање, б) производи биолошког порекла, који имају психоактивно дејство; и в) друге психоактивне контролисане супстанце.

Радња извршења је алтернативно прописана и састоји се у производњи опојне дроге, преради опојне дроге, продаји опојне дроге или нуђењу опојне дроге на продају или куповини опојне дроге ради продаје, држању опојне дроге ради продаје, преношењу опојне дроге ради продаје, посредовању у продаји или куповини опојне дроге и на други начин стављања у промет опојне дроге.¹² Ове делатности представљају радњу извршења овог кривичног дела само када се врше неовлашћено, тј. противно одговарајућим прописима. Закон о психоактивним контролисаним супстанцама регулише услове и поступак за издавање дозволе за производњу и промет опојних дрога.

Под производњом психоактивне контролисане супстанце, које чине и опојне дроге, према члану 22 Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, подразумева се припрема, изоловање, синтеза, пречишћавање, модификација, прерада, мешање, паковање и сваки други поступак којим се добија или се доприноси добијању психоактивне контролисане супстанце коришћењем хемијских, физичких и биолошких процеса, а коју обавља правно лице у складу са овим законом. У свим осталим случајевима производња психоактивних контролисаних супстанци је неовлашћена и представља елемент бића кривичног дела.¹³

Свако стављање у промет опојне дроге које одступа од извоза, увоза, транзита, превоза, складиштења, дистрибуције, продаје, куповине, посредовања при куповини или продаји и слично, које обавља правно лице у складу са законом је неовлашћено. У оквиру неовлашћеног стављања у промет разликује се више радњи: неовлашћена продаја, нуђење на продају опојне дроге, посредовање у куповини или продаји и стављање у промет супстанце и препарат који су проглашени за опојне дроге.¹⁴

Привилеговани облик кривичног дела, предвиђен у ставу 2 чини – ко неовлашћено узгаја мак или психоактивну конопљу или друге биљке из којих се добија опојна дрога или које саме садрже опојну дрогу. За овај облик кривичног дела предвиђена је казна затвора од шест месеци до пет година.

Тежи облик кривичног дела, предвиђен у ставу 3, чини се ако је основни облик кривичног дела извршен од стране групе, или је учинилац овог дела организовао мрежу

9 *Ibid.*, члан 8.

10 *Ibid.*, члан 10.

11 *Ibid.*, члан 3 став 1 тачка 1.

12 З. Стојановић, Н. Делић, Кривично право - посебни део, *op. cit.*, стр. 197.

13 М. Павловић, Кривична дела у вези са опојним дрогама, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. *LXIII*, 2012, стр. 447–448.

14 *Ibid.*, стр. 448.

препродаваца или посредника.¹⁵ Група се може дефинисати као најмање три лица повезаних ради трајног или повремениг вршења кривичних дела која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру.¹⁶ Поред вршења дела од стране групе, члан 246 став 3 КЗ РС, као квалификовани облик предвиђа и вршење основног облика од стране организоване мреже препродаваца или посредника. „Радња извршења овог облика је делатност проналажења, анимирања, придобијања, ангажовања и повезивања више лица за продају опојних дрога који се шаљу на разна места или пунктове.“¹⁷ Посредници су лица која одржавају везу између препродаваца и продавца. За овај квалификовани облик кривичног дела предвиђена је казна затвора од пет до петнаест година.¹⁸

Најтежи облик кривичног дела предвиђен је у ставу 4, а чини се ако је основни облик кривичног дела извршен од стране организоване криминалне групе. Организована криминална група је група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно с циљем вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи.¹⁹ Предвиђена казна за учиниоца је казна затвора од најмање десет година.

У ставу 5 предвиђено је да се учинилац дела из ст. 1 до 4 овог члана (246 КЗ) може ослободити од казне ако открије од кога набавља опојну дрогу. У питању је факултативни основ за ослобођење од казне.

У ставу 6 инкриминисане су одређене припремне радње у вези са неовлашћеном производњом и стављањем у промет опојних дрога. Предвиђено је да кривично дело чини оно лице које неовлашћено прави, набавља, поседује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намењене за производњу опојних дрога. Предвиђена је казна затвора од шест месеци до пет година. Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојним дрогама и психотропним супстанцама, поред предвиђених обавеза, садржи и извесне препоруке чије прихватање зависи од уставног и правног система појединих земаља. Између осталог, препоручено је да се као кривично дело предвиде и одређене припремне радње. С обзиром на то да наше кривично право инкриминише у неким случајевима припремне радње и за мање друштвено опасна дела од кривичног дела из члана 246, уношење ове инкриминације је оправдано.²⁰

У ставу 7 предвиђено је да ће се одузети опојне дроге и средства за њихову производњу и прераду. Реч је о обавезној примени мере безбедности из члана 87 КЗ.

Радње овог кривичног дела су алтернативно одређене. Дело је извршено предузимањем ма које од предвиђених радњи. Ако извршилац предузме више различитих радњи извршења, постојаће реални стицај кривичних дела, или се уз постојање осталих услова може конституисати продужено кривично дело. Код оних радњи извршења, које значе трајну делатност, као што су нпр. продаја, куповина, нуђење на продају и сл., sukcesивним предузимањем више таквих радњи остварује се само једно кривично дело, али је за постојање дела довољно да је предузета и само једна таква радња.²¹

15 Као мрежу посредника треба разумети постојање већег броја лица распоређених на разним местима, преко којих учинилац продаје дрогу или који посредују при куповини или продаји дроге (ВСС Кж. 4/05).

16 Кривични законик, члан 112 тачка 22.

17 Д. Јовашевић, *Кривично право : Посебни део*, Београд, 2010, стр.137.

18 М. Павловић, 2012 : *op. cit.*, стр. 450.

19 *Кривични законик*, члан 122 тачка 35.

20 З. Стојановић, Д. Коларић, *Кривичноправно сузбијање организованог криминалитета, тероризма и корупције*, Правни факултет, Београд, 2014, стр. 148.

21 Љ. Лазаревић, *Коментар кривичног законика РС*, Савремена администрација, Београд, 2006, стр. 654.

КАЗНЕНА ПОЛИТИКА ВИШЕГ СУДА У ВАЉЕВУ ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО НЕОВЛАШЋЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И СТАВЉАЊА У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА

Виши суд у Ваљеву у првом степену, између осталог, суди за кривична дела за која је као главна казна предвиђена казна затвора преко десет година и суди у кривичном поступку према малолетним учиниоцима кривичних дела. У другом степену, између осталог, одлучује о жалбама на одлуке основних судова о мерама за обезбеђење присуства окривљеног, и за кривична дела за која је прописана новчана казна и казна затвора до пет година.²²

Значи, законом је прописано да су више тужилаштво и виши судови стварно надлежни да покрећу и воде кривични поступак и поступају према лицима осумњиченим, односно окривљеним за извршење основног (став 1) и првог квалификованог облика (став 3) кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Као што смо већ видели из ранијег излагања, забрањена је само казна затвора и то за извршење основног облика кривичног дела од три до дванаест година, за први квалификовани облик од најмање пет до петнаест година.

У другом степену Виши суд у Ваљеву одлучује по жалби на пресуде донете од стране основног суда за привилеговани облик кривичног дела, где је забрањена казна затвора од шест месеци до пет година, и за припремне радње у вези са неовлашћеном производњом и стављањем у промет опојних дрога (став 6) где је такође забрањена казна затвора од шест месеци до пет година.

Виши суд у Београду, и то Посебно одељење (за организовани криминал), према члану 2 Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела, суди (стварно је надлежан) за кривична дела организованог криминала, а самим тим и за кривична дела из члана 246 став 4 КЗ, иако је место извршења кривичног дела територија Колубарског управног округа, односно по општем правилу, месно надлежан Виши суд у Ваљеву.

У раду ћемо се бавити само облицима кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, за чије поступање је стварно надлежан Виши суд у Ваљеву у првом степену.

У следећој табели може се видети казнена политика Вишег суда у Ваљеву, у периоду 2010–2014 за кривично дело неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 246, ст. 1 и 3 КЗ.

	Оптужнице	Бр. лица	Правне пресуде	Бр. лица	Каз. до 3.г. + условне осуде	Каз. преко 3. г.	Ослобођ. од каз.	Осл. од оптужбе + одб. оптјбји	Васп. мере
246 ст 1	64	92	39	56	10 +1	36	3	2+1	3
246 ст 3	5	11	2	2			2		
246 ст 5				3			3		
Укупно:	69	103		58	11	36	5	3	3

Из наведене табеле може се закључити да је највећи број лица осуђен на казну затвора у границама између посебног законског минимума и максимума (од 58 правноснажно осуђених чак 36). Пет лица је оглашено кривим и ослобођено од казне, од којих три у складу са чланом 246 став 5, а два лица у складу са чланом 31 КЗ. Против једног лица је одбачена оптужба, а два су правноснажно ослобођена оптужбе. Три лица су у тренутку извршења дела била млађа пунолетна лица, па су им изречене васпитне мере. Најзанимљивије за анализу су пресуде за оних 11 лица, којима је изречена казна затво-

²² Закон о уређењу судова, *Службени гласник РС*, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011 и 101/2013, члан 23.

ра испод посебног законског минимума. Поставља се питање како, када за ова кривична дела постоји забрана ублажавања казне испод законског минимума? На ово питање ћемо одговорити на крају рада, након извршене анализе свих пресуда Вишег суда у Ваљево којима су изречене такве казне.

ИНСТИТУТ УБЛАЖАВАЊА КАЗНЕ ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО НЕОВЛАШЋЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И СТАВЉАЊА У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА У ПРАКСИ ВИШЕГ СУДА У ВАЉЕВУ

Законом о изменама и допунама кривичног законика из 2009. године извршене су измене којима су унете нове одредбе (члан 57, став 2) по којима се казна не може ублажити за поједина кривична дела, и то: отмицу (члан 134, ст. 2 и 3), силовање (члан 178), обљубу над немоћним лицем (члан 179), обљубу са дететом (члан 180), изнуду (члан 214, ст. 2 и 3), неовлашћену производњу и стављање у промет опојних дрога (члан 246, ст. 1 и 3), недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи (члан 350, ст. 3 и 4) и трговину људима (члан 388). На овај начин ублажавање казне је престало да буде општи институт у нашем кривичном праву, јер се од тада не примењује код свих, већ само код неких (додуше код далеко већег броја) кривичних дела.²³

Једно од најконтроверзнијих питања ЗИД КЗ из 2009, па и ЗИД КЗ из 2012. године је забрана ублажавања казне за поједина кривична дела. Ова одредба је наишла на критику, како у теорији, тако и у судској пракси. Опште је усвојено мишљење да би укидањем ове одредбе било уклоњено једно „страно тело“ и аномалија из Законика. Из тих разлога Предлог ЗИД КЗ-а из 2012. је у члану 7 садржао одредбу по којој је било предвиђено брисање става 2 члана 57. Међутим, предложеним и прихваћеним амандманом у Народној скупштини, спорна одредба и даље остаје да квари Кривични законик. Радна група је предложила Влади брисање одредбе члана 57 став 2, из разлога што та одредба ни сама не следи идеју на којој је заснована (макар она била и погрешна), дозвољавајући ублажавање казне код кривичног дела које је теже, у односу на кривично дело исте врсте које је лакше.²⁴

Тешко се може наћи објашњење – зашто је законодавац 2009. године забранио ублажавање казне за тежи облик кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога када је дело учињено од стране групе (став 3), а није за најтежи, када је дело учињено од стране организоване криминалне групе (став 4).²⁵

Многи истакнути научни радници који се баве нашом кривичноправном теоријом критикују ове одредбе Кривичног законика (Стојановић, Ђорђевић, Коларић, Делић итд.). При томе, наводе многе аргументе против ове одредбе КЗ и наводе негативне примере из праксе до којих је дошло или је могло доћи због примене члана 57 став 2 КЗ.

Поставља се питање – како бранити решење које искључује могућност примене и законских основа за ублажавање казне код горе набројаних кривичних дела (чиме се изједначава кажњавање за покушано и довршено кривично дело, не уважава битно смањена урачунљивост итд.).²⁶

Такође, у својству окривљених којима је стављено на терет да су извршили наведена кривична дела, често се налазе раније неосуђивани млади људи, чије личне прилике и друге околности указују да би у одсуству забране прописане у одредби члана 57 став 2 КЗ, биле изрицане казне затвора у краћем трајању од законом прописаног минимума и које би у таквим случајевима представљале адекватније кривичне санкције од казни за-

23 Н. Делић, *Забрана (искључење) ублажавања казне у одређеним случајевима*, *Crimen*, Год. 1, бр. 2 (2010), стр. 238.

24 Д. Коларић, *Кривичноправни инструменти државне реакције на криминалитет и предстојеће измене у области кривичних санкција*, *Оптужење и други кривичноправни инструменти државне реакције на криминалитете*, LIV Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор, 2014, стр. 501–502.

25 З. Стојановић, Д. Коларић, *Нова решења у Кривичном законнику Републике Србије*, *Безбедност*, Год. 54, бр. 3 (2012), стр. 17.

26 З. Стојановић, *Кривично право – општи део*, Београд, 2013, стр. 325.

твора изречених у складу са забраном ублажавања, које често представљају непримерено високе казне. Посматрано са становишта специјалне превенције, с циљем спречавања поврата, дужина боравка у затвору, посебно код младих, први пут осуђиваних, може да буде од утицаја на њихово будуће понашање. Код нпр. члана 246 КЗ јавило се пуно проблема у пракси у ситуацијама када се ради о малим количинама опојне дроге или о тзв. лаким дрогама, јер је оцењено да је превисока казна од минимум три године затвора у случају поседовања нпр. једног цоинта.²⁷

Треба имати у виду да се минималне запрећене казне – односно посебни законски минимум предвиђен за извршење основног и првог квалификованог облика кривичног дела (ст. 1 и 3 члана 246) могу ублажити, иако је то у супротности са чланом 57 став 2 Кривичног законика. Објашњење за ову могућност, даћемо даље у раду.

Наиме, у ставу 5 кривичног дела из члана 246 предвиђено је да се учинилац дела из ст. 1. до 4. овог члана, који открије од кога набавља опојну дрогу може ослободити од казне. Такође, члан 58 став 1 прописује да суд може ослободити од казне учиниоца кривичног дела само када то закон изричито предвиђа.

У питању је факултативни основ за ослобађање од казне, што значи да надлежни суд може ослободити од казне али и не мора, учиниоца овог кривичног дела уколико открије лице/а од којих набавља опојну дрогу. Досадашња пракса показује да ће суд најчешће применити ову могућност и ослободити од казне учиниоца уколико исти, не само открије од кога набавља опојну дрогу, већ и пружи довољно доказа органима кривичног гоњења да се против тих лица може покренути кривични поступак. У конкретном случају, окривљени НН открио је лица од којих је набављао опојну дрогу и то опојну дрогу хероин у количини од једног килограма, што је било од посебног значаја за утврђивање чињеница и околности које су биле важне за пресуђење ове кривично-правне ствари. Овакво признање кривичног дела од стране окривљеног НН није у супротности са другим доказима, који су у списима ВЈТ Ваљево. Окривљени је оглашен кривим за кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 5, а у вези са ст. 3 и 1 КЗ, и у складу са чланом 58 став 1 КЗ ослобођен од казне (Пресуда Вишег суда у Ваљево – СПК. бр. 7/14 и СПК. бр. 8/14 од 27. 5. 2014).

Али, у пракси постоје и примери ослобођења од казне и када учинилац није дао довољно доказа који би помогли да се санкционише лице од кога је набавио опојну дрогу. Навешћемо пример из Вишег суда у Ваљево, када учинилац овог кривичног дела пријави да поседује опојну дрогу коју треба да пренесе ради даље продаје и открије од кога је набавио опојну дрогу, а касније на суђењу промени исказ. При томе, то друго лице, због недостатка доказа буде ослобођено од оптужбе а прво лице, сходно члану 246 став 5 и члану 58 став 1, буде ослобођено од казне.²⁸

Кривични законик РС предвиђа и друге могућности ослобађања од казне учиниоца кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога, без обзира на забрану предвиђену чланом 57 став 2. Применом члана 31 КЗ, учинилац који покуша да изврши кривично дело неподобним средством или према неподобном предмету може се ослободити од казне (неподобан покушај). Тако су пресудом Вишег суда у Ваљево КК и СС проглашени кривим што су дана 29. 3. 2009. године у Убу покушали да неовлашћено ставе у промет опојну дрогу хероин и то тако што је СС посредовао између

²⁷ Д. Коларић, 2014: *op. cit.*, стр. 502.

²⁸ Пресуда Вишег суда у Ваљево, К. бр. 38/13 од 15. 1. 2014. Из образложења пресуде: АА и ВВ су окривљени да су у периоду од 30. 11. до 2. 12. 2011. године у КПЗ Ваљево за време издржавања затворске казне учинили кривично дело из члана 246 став 1 КЗ. АА је 2. 12. 2011. приликом преношења опојне дроге открио чуварима да је код њега сакривена опојна дрога и открио да то ради по налогу ВВ. Опојна дрога је привремено одузета и вештачена, а оба лица су оптужена за кривично дело из члана 246 став 1 КЗ. У току судског поступка АА је променио исказ и дао исказ да претходни исказ није истинит, при чему је изјавио да не зна по чијем налогу је чувао и преносио опојну дрогу у кругу КПЗ Ваљево. ВВ је ослобођен од оптужбе због недостатка доказа. АА је проглашен кривим али је ослобођен од казне применом чланова КЗ и то, 246 став 5 и 58 став 1, при чему је образложено да је исти открио да постоји дрога у КПЗ, да постоји ланац преношења опојних дрога у заводу и да се самим оглашењем кривим, а без осуђења на конкретну казну, могу постићи циљеви, пре свега специјалне, али и генералне превенције.

КК и ММ који је тражио да купи опојну дрогу 5 гр хероина. КК је оставио опојну дрогу у кутију цигарета малборо, у количини од 3,85 грама, а ММ узео паклицу и оставио новчани износ од 100 евра. Полиција је пресрела исте на улици и привремено одузела предмете кривичног дела. Каснијим вештачењем је утврђено да се не ради о опојној дроги хероин, већ о смеси кофеина (стимуланс) и парацетамола (аналгетик, антидепретик) чије супстанце се уобичајено мешају са хероином, тако да започето дело нису довршили. Претресом стана КК је пронађено и одузето 0,06 гр опојне дроге хероин коју је држао ради своје употребе. Суд је исте огласио кривим због извршења кривичног дела из члана 246 став 1 у неподобном покушају у вези са чланом 31 КЗ и исте ослободио од казне. Суд није могао осудити КК због поседовања 0,06 гр хероина у стану, зато што га јавни тужилац није оптужио за то кривично дело (Пресуда Вишег суда у Ваљевоу: К. бр. 13/10 од 16. 8. 2011. године).

Из ових примера смо видели да Кривични законик даје могућност суду да учиниоце и овако тешких кривичних дела може, иако је доказана њихова кривица, ослободити од казне уколико открију лица/е која су, по правилу, извршиоци још тежих кривичних дела, односно на већој су хијерархијској степеници криминалне организације. Такође, поставља се питање да ли таквим лицима суд може изрећи само пресуду којом су проглашени кривим и ослобођени од казне, односно кажњени казном затвора у распону између посебног законског минимума и максимума, или им може ублажити казну, односно изрећи казну испод посебног законског минимума?

Да би разрешили ову дилему анализираћемо чл. 56 и 57 Кривичног законика.

Кривично дело неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога предвиђа у ставу 5 могућност ослобађања од казне учиниоца кривичног дела из ст. 1–4 од казне ако открије од кога набавља опојну дрогу. Оваквом одредбом дата је могућност да се примени члан 56 став 1 тачка 2 КЗ, и да учиниоцу кривичног дела суд може изрећи казну испод границе прописане законом или блажу врсту казне, иако закон не предвиђа могућност да се казна може ублажити. Наиме, члан 57 КЗ у ставу 1 предвиђа услове за ублажавање казне из члана 56 КЗ. Други став истог члана за одређена кривична дела, међу којима је и члан 246 ст. 1 и 3, не дозвољава могућност ублажења казне испод посебног законског минимума и на ове облике кривичног дела не могу се применити услови за ублажење казне из члана 57 став 1 КЗ.

Међутим, члан 57 у ставу 4 прописује могућност ублажења казне, без ограничења прописаних у ст. 1 до 3 овог члана, и то само у случају кад је суд овлашћен да учиниоца кривичног дела ослободи од казне. Самим тим ова могућност нам говори да суд може учиниоца кривичног дела из члана 246 ст. 1 и 3, када га огласи кривим за извршење кривичног дела, ако испуњава услове предвиђене чланом 246 став 5 КЗ, ослободити од казне, неограничено му ублажити казну или му одредити казну затвора у границама прописаним законом. (пример пресуде Вишег суда у Ваљевоу, К. бр. 43/11 од 23.12. 2011. и Спк. бр. 1/15 од 2. 3. 2015).²⁹

Видимо да је Кривични закон дао широку слободу суду да одлучује о казни за учиниоца кривичног дела из овог члана, уколико открије од кога набавља опојну дрогу. Мишљења смо да је то прописано на овај начин да би суд у сваком појединачном случају ценио допринос и сарадњу учиниоца кривичног дела на откривању других извршилаца овог кривичних дела, а који по правилу представљају већу друштвену опасност од учиниоца кривичног дела којем се изриче пресуда. Самим тим, суд је овлашћен да

29 Пресуда Вишег суда у Ваљевоу, К. бр. 43/11 од 23.12. 2011. Из образложења пресуде: Окривљени ХХ је осуђен на основу члана 4 ст. 2, 42, 45, 54, 56 тач. 2, 57 став 4 и 246 став 5 на казну затвора у трајању од једне године због тога што је у другој половини 2010. и почетком 2011. извршио кривично дело из члана 246 став 1 КЗ. Окривљени је признао извршење кривичног дела, открио лице од којег је купио опојну дрогу, а признање је било поткрепљено и у сагласности са другим прикупљеним доказима. Суд ценећи наведене олакшавајуће околности, а посебно то да је чланом 246 став 5 КЗ прописано да се учинилац који открије од кога набавља дрогу може ослободити од казне, а да је одредбом из члана 57 став 4 КЗ прописано да у случају када је суд овлашћен да учиниоца кривичног дела ослободи од казне може му казну ублажити без ограничења прописаних у члану 57 став 2 КЗ, изрекао му је блажу казну, у границама прописаним чланом 57 КЗ.

окривљеног за којег донесе осуђујућу пресуду ослободи од казне, изрекне му казну испод законског минимума, а може му, ако сматра да његов допринос на откривању других лица од којих је набављао опојну дрогу није пресудан за њихово процесуирање, изрећи казну затвора изнад посебног законског минимума, али уважавајући његово држање у кривичном поступку и признање кривичног дела као олакшавајућу околност.

Из наведених пресуда Вишег суда у Ваљево можемо закључити да је честа појава да јавно тужилаштво направи споразум са окривљеним о признању кривице, где окривљени открије лица од којих набавља опојну дрогу.³⁰ Сматрамо да је овај начин пресуђења, као нов институт у нашем кривичном праву добар начин да се брзо пресуди предмет и да правда буде задовољена, при чему се долази до доказа и за друге учиниоце истих кривичних дела. Међутим, суд мора водити рачуна и код прихватања оваквих предлога споразума, да буду испуњене све процесне претпоставке за доношење законите пресуде. Самим тим што код споразума о признању кривице не долази до улагања жалбе, постоји могућност олаког доношења пресуда, са лошим образложењем, тако да може доћи до незаконитих одлука.³¹

У судској пракси постоје и други начини да се пунолетном лицу изрекне казна испод посебног законског минимума за ову врсту кривичних дела, односно друга врста санкције. Применом Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица³², уместо казне затвора може се изрећи васпитна мера или мера малолетничког затвора, односно може се изрећи уместо малолетничког затвора казна затвора или условна осуда (чл. 40 и 41 Закона).³³

На крају, вратићемо се на постављено питање које се односи на то на који начин је за 11 лица оптужених за извршење кривичног дела из члана 246 ст. 1 и 3 у периоду 2010–2014 изречена казна затвора испод посебног законског минимума? Извршеном анализом пресуда утврђено је да је за девет окривљених изречена казна у распону од шест месеци до две године, зато што су кривична дела извршили пре измена КЗ из 2009. године, једном окривљеном је ублажена казна применом члана 246 став 5 и 57 став 4 КЗ, док је једном окривљеном изречена условна осуда применом члана 40 став 3 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица.

30 Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014), чл. 313–330.

31 *Пресуда Вишег суда у Ваљево, Спк. бр. 1/15 од 02.03.2015.* Из образложења: На основу члана 317 став 1 ЗКП Суд је прихватио споразум о признању кривичног дела члан 246 став 1 и 348 став 4 у вези става 1, закључен између ВЈТ Ваљева и окривљеног АА из Ваљева и изрекао му за прво кривично дело казну затвора од осам месеци, а за друго кривично дело казну затвора од 7 месеци, односно јединствену казну затвора од 1 године а која ће се извршити на тај начин што за време трајања изречене казне не сме напуштати просторије у којима станује, уз примену електронског надзора. Такође, истом пресудом, на основу члана 317 став 1 ЗКП. Суд је прихватио споразум о признању кривичног дела 246 став 1 закључен између ВЈТ Ваљева и окривљеног ББ из Ваљева и изрекао му казну затвора у трајању од осам месеци коју ће оптужени издржати након правноснажности пресуде, а која ће се извршити на тај начин што за време трајања изречене казне не сме напуштати просторије у којима станује, уз примену електронског надзора. Разлог за доношења овакве пресуде је тај што су оба лица открили од кога набављају опојну дрогу (члан 246, став 5 КЗ). Међутим, пресуда није образложена на такав начин да се из исте виде све чињенице које су допринеле доношењу овакве пресуде.

32 Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.

33 *Пресуда Вишег суда у Ваљево: К. бр. 153/10 од 02.03.2012. год.* Из образложења: Окривљени ДД (рођен 1990) је у периоду јануар–март 2010. године од непознатог лица у Аранђеловцу купио неутврђену количину опојне дроге марихуане ради сопствене употребе и продаје, а затим исту у својој кући на територији општине општине Љиг размерио и продао ММ (1992) из Љига 40 пакетића за новчани износ од 8.000 динара; током претреса његове куће 1. 3. 2010. године пронађено још 5,91 грама опојне дроге марихуане у пластичној кесици. ММ је дана 1. 3. 2010. заустављен од стране полиције, и том приликом су код истог пронађена четири пакетића опојне дроге марихуане у количини од 8,88 грама, коју је понео да прода својој другарици АА за износ од 2000 динара. Окривљени ПП (1991) је посредовао у продаји–куповини опојне дроге између прва два окривљена. Суд је првоокривљеном ДД изрекао условну осуду (утврђена казна затвора од једне године, коју неће издржати уколико у року од године од правноснажности не учини ново кривично дело), а окривљеним ММ и ПП изрекао васпитну меру „појачан надзор од органа старатељства“. Приликом изрицања санкција суд се за првоокривљеног позвао на члан 57 став 3 КЗ и члан 40 став 3 ЗОМУКД, а код друга два окривљена на члан 41 ЗОМУКД.

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду да постоји велики број радова са правно-догматском анализом члана 246 КЗ, приступ који је заступљен у овом раду подразумевао је анализу судске праксе и то у погледу једног специфичног института. Наиме, настојали смо да анализом судске праксе на подручју Вишег суда у Ваљеву укажемо да забрана ублажавања казне из члана 246 није апсолутна. Да суд има могућност, и поред одредбе члана 57 став 2, да учиниоцима ових кривичних дела применом одговарајућих одредби ублажи казну.

Након ове анализе потребно је донети закључак да ли је једна оваква одредба уопште потребна?

Није спорно да су аргументи које се износе у стручној јавности (како од стране теоретичара, тако и од стране појединаца из правосуђа) тачни и да члан 57 став 2 има доста мањкавости и противречности код одабира одређених кривичних дела за која се не може ублажити посебан законски минимум казне. Тачно је и то да за поједина кривична дела која су предвиђена тим чланом треба сагледати могућност евентуалног прописивања новог облика кривичног дела који предвиђа ослобођење од казне (као члан 246, став 5). Тачно је и то да има нелогичности попут забране ублажења казне за ст. 1 и 3 али не и за став 4 (организована криминална група) члана 246. Такође, подржавамо изнето мишљење о нелогичности да члан 57 став 2 „предвиђа да се не може ублажити казна за ‘обичну’ педофилију (испод три године затвора), а може до једне године затвора ако је извршилац родитељ, наставник, васпитач или друго лице коме је дете поверено на бригу, чување, васпитање. Таквом педофилу који сексуални акт врши према сопственом детету, или детету које му је поверено на чување, бригу и васпитање, казна се може ублажити, иако се ту тешко могу наћи и хипотетички примери у којима би то било оправдано. Уколико је учињен најтежи облик, тј. када је наступила смрт детета, и у том случају ће ‘обичан’ педофил теже да прође: најмање десет година затвора, док ће онај који се на тај начин ‘бринуо’ о детету које му је поверено моћи да прође и са седам година затвора. Радња извршења у оба случаја је потпуно иста (обљуба или са њом изједначен чин), али ако је извршилац родитељ, наставник, васпитач детета, онда он може бити три пута блаже кажњен (годину дана затвора), него када нема то својство (најмање три године затвора јер је ублажавање забрањено). Делује бизарно, али пошто је једина разлика у својству учиниоца и његовом посебном односу према детету, произилази да је то разлог што је дозвољено ублажавање казне у овом случају.“³⁴

Уважавајући мишљења изражена у кривичноправној доктрини, ипак се залажемо да институт забране ублажавања казне у неком облику настави да егзистира у Кривичном законнику. Као компромисно решење *de lege ferenda* треба размислити о забрани судског ублажавања казне за нека тешка кривична дела која неће бити насумично изабрана. Мишљења смо да приликом нових измена КЗ, након добро спроведене анализе, првенствено судске праксе (али за сва тежа кривична дела), треба предложити такво решење које би изазивало мање контроверзи од садашњег.

На примеру члана 246 ст. 1 и 3 могли смо видети да ипак није баш све тако „црно“ како се приказује у многим теоријским радовима на ову тему. Није тачно да не постоји начин да се казна ублажи испод посебног законског минимума. Након анализе појединих пресуда, стојимо на становишту да је оправдано учиниоца који открије од кога је набавио или набавља опојну дрогу ослободити од казне. Уз тај аргумент, сви други аргументи – против забране ублажења казне за ово кривично дело падају у воду. Ако се узму у обзир многи примери навођени у теоријским радовима, који критикују овај институт позивајући се на судску праксу (млад окривљени, продавао „лаку“ опојну дрогу, раније није осуђиван, први пут учинио кривично дело и сл.), и ако дамо контра-аргумент (тај исти млади окривљени открије од кога набавља опојну дрогу) истом суд не само што може ублажити казну, већ га може и ослободити од казне.

Наравно, на овом месту се може поставити и питање – која одредба је јача? Да ли она која се односи на случајеве када је по закону могуће ублажити казну или она која је уведена 2009. године, која забрањује ублажавање казне за поједина кривична дела.

На крају, желимо да истакнемо и једну опсервацију из угла занимања полицајца. Наиме, број случајева где се неовлашћени продавац опојне дроге, па макар и оне „лаке“ ухапси и против њега се покрене кривични поступак након прве продаје се може мерити у промилима, чак можда и као хипотетички пример. А број великих „нарко-дилера“ који су продали огромне количине дроге за које им је изречена условна осуда или минимална казна затвора је огроман. Из тог разлога се залажемо да институт забране ублажавања казне у неком облику настави да егзистира у Кривичном законнику. Он може бити добар темељ строжој судској казненој политици, чиме ће се постићи њено усаглашавање са законодавном казненом политиком, што ће свеукупно имати добар ефекат, како на плану специјалне, тако и на подручју генералне превенције.

ЛИТЕРАТУРА

- Делић, Н. : *Забрана (искључење) ублажавања казне у одређеним случајевима*, *Crimen*, Год. 1, бр. 2 (2010), стр. 228–245.
- Закон о психоактивним контролисаним супстанцама, *Службени гласник РС*, бр. 99/2010.
- Закон о уређењу судова, *Службени гласник РС*, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011 и 101/2013.
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.
- Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.
- Јовашевић, Д. : *Кривично право : посебни део*. Београд, 2010.
- Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014.
- Константиновић-Вилић, С.; Николић-Ристановић, В; Костић, М.: *Криминологија*, Ниш, 2009.
- Коларић, Д. : *Кривичноправни инструменти државне реакције на криминалитет и предстојеће измене у области кривичних санкција. У: Оптужење и други кривичноправни инструменти државне реакције на криминалитете. У: LIV Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу*, Златибор, 2014, стр. 485–504.
- Лазаревић, Љ. : *Коментар кривичног законика РС*. Савремена администрација, Београд, 2006.
- Павловић, М.; *Кривична дела у вези са опојним дрогама. Зборник радова Правног факултета у Нишу*, Бр. 63 (2012), стр. 443–457.
- Стојановић, З. ; Делић, Н. : *Кривично право – посебни део*. Правни факултет, Београд, 2013.
- Стојановић, З. ; Коларић, Д. : *Нова решења у Кривичном законнику Републике Србије. Безбедност*, Год. 54, бр. 3 (2012), стр. 7–32.
- Стојановић, З.; Коларић, Д. : *Кривичноправно сузбијање организованог криминалитета, тероризма и корупције*. Правни факултет, Београд, 2014.

CRIMINALISTIC AND CRIMINAL-LAW ANALYSIS OF CRIMINAL OFFENCE
OF UNLAWFUL PRODUCTION AND CIRCULATION OF NARCOTICS

Sasha Markovic, MA
Valjevo Police Department

Abstract: Unlawful production and circulation of narcotics in contemporary social relations is a common phenomenon that threatens the very survival of a democratic state. Specifically, the use of narcotics creates huge adverse effects on the overall health of the nation, especially younger population. In addition, cash income that organized criminal groups obtain in this area is so high that it often exceeds the annual budget revenues of less and medium developed countries of Europe and the world, whereby a part of the “dirty” money is often used to bribe holders of state functions and the overthrow of the democratically elected governments. For this reason, all democratic countries allocate great resources to combat this harmful phenomenon, through the establishment of adequate health care, social, educational, and in particular criminalistic, criminal justice and penal system oriented towards preventive and repressive action on the prevention and suppression of unlawful production and circulation of narcotics. Great financial resources are also allocated for the establishment of cooperation between police and judicial authorities at international level, since criminal groups often operate in more than one country. In this paper, the author will analyze the criminal justice system that has been established in our country and which refers to unlawful production and circulation of narcotics. The author will put a special emphasis on penal policy in this field of the Higher Court of Valjevo for the period since the last big „reform“ of judiciary (2010), taking into account the fact that the changes to the Criminal Code of 2009 introduced the Article 57 paragraph 2, which forbids mitigation of penalties for specific criminal offences, among others, for criminal offence of Article 246, paragraphs 1 and 2.

Keywords: narcotics, unlawful production and circulation, criminal offence, penal policy, police, public prosecution, court.